

ԾԱՆԻԿԻ ՎԵՐԱԲԵՐՆԱԼ ԱՄԷՆ ԳՐԹԻ
Համար ԳԻՄԷԼ

Առ. Հրատարակիչն
ԳՐԻԳՈՐ Պ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ

Տնօրեն ԽԱՉԱՆԻԿԻ ՖԻԼԻՆՈՒՆԻ
և ՏԵՐ ԱՍԼՐ ԳՐԱՏԱՆ:

Կ. Պոլիս, Պապը—Ալի ԳԱՏՏԻՆԻ,
թիվ 44:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ԿԱՆԽԻԿ
Պոլսի Համար տարեկան (52 թիվ) 20
Պաշտոնային Համար 33 զրշ.
Ուսուցիչ Համար. 35 բուսի
Ուրիշ երկրներում Համար 75 Ֆրանսի
Փափաքողներու իրեն և միջ թերթ մը
կը գրվուի ձրիարար:
Կառավարներն գրածի տեղ Օսման-
եան իսլամականությունը եւս կը գրվուի:
Ծանուցման տարը 2 զրուշ:

محل اداره سی
استانبولده باب عالی جاده سنده
عصر کتبخانه سی صاحبی، «زایک»
غزته سی ناشری و «خزینة فنون»
غزته سی مدیری کرقور

S'adresser à
Krikor B. Kaissérian
Editeur des journaux heb.
«Dzaghik» et «Hazinei-funoun»
proprietaire de la lib airie
«Assir»
Bab-Ali, Djaddessi. N. 44
Constantinople

20 Փարս

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 Փարս

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3

ՇԱԲԱԹ

28 ՄԱՅԻՍ 1894

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաղափարին տեղ կենալ, Մ. Յովհաննէս-
եան. — Զրոտարան, Յ. Կիւմուշլուան. — Գրա-
դատական, Մ. Յովհաննէսեան. — Շերամ-
ները (Տեոակ), Յ. Մ. Աղնաւորեան. — Յիշա-
տակի մը գաղթնումը, Տ. Զուգարդեան. —
Անճարակի հարսնեւորները (Թերթոն). — Աշ-
խարհի շուրջը, Գիտակ. — Ծաղիկի լուրերը,
Ազգային, Ներքին, Արտաքին. Զանազան
դէպքեր, Արժէք գրամայ, Ազգաբարձրութիւնը:

ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ ՏԷՐ ԿԵՆԱԼ

Աղէկ է գաղափարը, ողջամիտ գա-
ղափար մը յղանալու փառքը ուրիշին
մի տար, յիմարութիւն է. զէշ է գա-
ղափարը, փառութար գաղափարի հայր
գանուելու ամօթը ուրիշին ուսերուն
վրայ մի բեռնելու, փառութիւն է. Գէշ
աղէկ գաղափարիդ տէր կեցիր:

Եթէ գաղափարդ գէշ է՝ եղած գի-
տաբանութիւններէն օգտուելու խելքն ու-
նեցիր. եթէ գաղափարդ աղէկ է՝ եղած
գաղափարութիւններէն հասկցիր որ դրեղ
ալ կը սկսին գրական գեղարար մը նկա-
տել և աւելի լուրջ կողմէ:

Այն որ չը գիտեր ինքզինքն ուղղել,
լիցիւզէս գրական հրատարակի մը վրայ այ-
լաց ազդութիւն տալու կ'ենէն. այն որ
իրաւացի գիտաբանութեանց չի հաւանիր,
լիցիւզէս հաւանել կը սրահանջէ ուրիշ-
ներէն:

Յօդուածդ կը կարդաս. մինչդեռ մտիկ
կ'ընես, իմ գէմբիս կ'ծկումները գաղ-
ապաղի կը գնես ու միտքս արդէն թա-
փանցեր ես. և երբ կարծիր յայտնեմ
գիտես որ ներքին համազումս չխառնի
գործ կը բերեմ թէ տաւ:

Հիմա որ գիտես թէ հիացումս ան-
կեղծ է՝ կ'աղաչեմ, թող աւար յօդուածդ
ես ստորագրեմ: Ինչո՞ւ կը դժկամիս,
ինչո՞ւ հեղնոտ ժպիտով միայն կը պո-
տախտնես: Միթէ քեզ չտառաւորեցա՞ւ
որ քու հաւանած և ուրիշին չի հաւանած
մէկ յօդուածդ պիտակ անուան մը ներ-
քեւ հրատարակ նետեցիր. ուրեմն կու-
րանայիր քու մտքիդ այն հարազատ
զրաւիր:

Բայց ինձի, եթէ գաղթի է նորա-
տակ, ինչո՞ւ գայն հրատարակաւ խո-
տովանելու քաջութիւնը չես ունենար,
ինչո՞ւ գաղափարիդ տէր չես կենար,
ինչո՞ւ անոր տակ քու յատուկ ստորա-
գրութիւնդ չես գնիր. կը կարծես որ քու
չընդունածդ քեզ իրենց ստակով ընթեր-
ցողները գիտե՞ն կ'ընդունին, այնքան
պարզամիտ ես:

Բայց գուցէ ուղեցիր երեսդ գիտակ
անցանել, ընթերցող հաւատարմութեան
անծանօթ մնալ, որպէս զի եթէ քու ազ-
տատ ընթացքդ հրատարակի վրայ խըծ-
ըծաւ՝ քու անճշտութիւնդ վեր մնայ
ամէն եղբարներէ: Թերեւս կուղէիր վրէժ-
մը լուծել, թերեւս անիրաւ յարձակում
մը ընել, թերեւս ծագրել. արդ՝ գիտցիր
որ թերթը չէ թէ քուիդ է, այլ հասո-
րակութեան, և պատկառանք կը պար-
տիս մարդաց:

Հին սերունդը կ'երթայ, և գրական
ստորագրող նորերուն կը մնայ. անպա-
տէհ չէ մեր յաջորդներուն բուռ. «Ձեր
գաղափարին քաջութիւնն ունեցէք, եթէ
գիտաբանութիւնը բարի ալ ըլլայ՝ իր ու-
նունը ծածկողը՝ հոգեով չի պաշտպանել
իր գրիւմ գաղթը»:

Իր անունը հրատարակի մը վրայ ծած-
կել շատ անդամ քմահաճոյքի մը հե-
տեւութիւն, գրեթէ միշտ ամբարտա-
ւանութեան նշան, քիչ անգամ համե-
տութիւն և երբեմն պէտք մըն է:

Որո՞ւն անունը ուսակց կը ծածկեն,
միթէ հաւատարմութիւնը գիտե՞ թէ ո՞վ է
յօդուածագրին անձը: Ձէ թէ միայն գա-
ւառացին որ Պոլիս սար կ'սկսած չէ, այլ
նայն իսկ գրաս կը գնես որ Պալեստինայի
ընթերցողներէ շատեր մեր ամենէն ծա-
նօթ հրատարակող բոլոր շաքին երեսը ան-
գամ տեսած չեն. իրենց համար ստա-
րագրութիւնը Ք կամ Ա ըլլայ, բնա-
տարբերութիւն չընեն:

Իսկ անունը որ կը ճանչնան հրատա-
րակողի մը, ալ հրատարակի վրայ իր
անունը ծածկելէն ի՞նչ օգուտ. տուր եր-
կու տող ծանօթ հրատարակողէ մը,
որչապի ալ կ'ըզէ իր սօք, բնեմ քեզ ան-
միջապէս թէ ո՞վ է:

Իրաւ, լրագրութեան սկիզբէն ցոյս
օր, ա՛ռ Մեղա, Մատիս, Օրադիր, Փաշա,
Մանդամէ, Արեւելք, Հայրենիք, Հինէն
մինչեւ նորը, ամէն թերթի մէջ ծածկա-
նուններ լի են. արդեօք անոնց գոյու-
թիւնը ընդհանուր պէ՞տք մը եղած պէտք
կու տայ մեզ:

Խորհողներէն չենք որ իր անունը
ծածկելէն հրատարակի վրայ իր օգտակար
կողմերը չունի. ընդհանրապէս՝ երբեմն
հարկ իսկ է: Արօղեալ գեղեցիկութիւնը
աւելի հրապույր ունի և մանկակը թու-
փերաւ ծոց թագչելուն համար, միւս ծա-
ղիկներէն նուազ չի փնտռուիր:

Եթէ գաղափարին մը ուղէ իւր նորա-
բողոք հանձնարը հրատարակի վրայ փոր-
ձել՝ ինչո՞ւ ներքին չըլլայ սերուն ծած-
կանումը մը ծագիր: Արշակ մինչդեռ
գաղթին էր՝ փանթաղիս կը ստորագրէր, և
այս համեմատութիւնը իւր ներկայ յայտնի
յաջորդութեան անցեալ գաղափարը եղաւ:

Եթէ հմուտ եկեղեցական մը ուղէ
բեմին ալ անդին իւր անխնայ գործու-
նեւութեան ստորագրէ գանել, եթէ կրօ-
նական թերթ մը չըլլայ, և ժողովրդին
բողոքութեան խառնուի, ինչո՞ւ իւր կրօ-
նական անունը չաշխարհականացնէ և
նահապետ չստորագրէ:

Եւ եթէ կին մը ուղէ հրատարակի վրայ
երեսնալ, ինչո՞ւ ծածկանումս չստա-
տանի հեռատես փափկամեղաութեամբ.
Թերթերու մէջ գիտաւածաւ սարգած
կաշա անհարկութեանց գէմ ո՞վ աւելի
յաջողակութեամբ գինը պիտի պաշտ-
պանէ: Գայթակցութիւնը նուազ մեծ
կ'ըլլայ՝ երբ ընտանեկան անուան տեղ
կ'ընեն Գիմի կամ Սիպի կը ստորագրեն:

Բայց ծածկանումը ընտանեկան ու-
նունէն աւելի յայտնի անուն մըն է, և
երեսեկ անոր որ իր գաղափարներուն յոյ-
տարար անուն մը կը գտնէ: Ընտանեկան
անունը մեր կ'ընդհանրեն կը տառնանք
որ կ'անուան մեր հաւանութիւնը չառնեն.
Իսկ ծածկանումը մենք ինքզինքնուս կու-
տանք և ամենէն աւելի գաղափարի ար-
ժանին այն է որ դրեղ ու լղրիկ՝ մէկ
անգամէն հրատարակին կը ծանօթացնէ:

Դուք եղիտե՛ս ես, բայց ահա Գրատար

Ատամ կըլլատ. իրաւ է: Դուն Գրանէր Ատամ ես, բայց ահա Մեղանիս կը գառնաս. դարձեալ իրաւ է: Գրանէր Ատամ թէ Մեղանիս կոչուիս գուն, միշտ նոյն երազող խնամատէրն ես. քեզի ո՞վ այդ շնորհալի եւ յարմար յորջորջմանքը չատ կը տեսնէ:

Մեծ ու պղտիկ լրագրի մը շուրջ կը խմբուին, կուշտ մը կը խնդան. «Հոգիդ սիրես, ո՞վ է սա Ապանուկեանը»: Մէկն ալ խեղճ կ'ընէ, «Ապանուկեանը՝ կ'ըսէ, Ա. Փանոսեանն է, հա՛ դուք ալ չը գըտնայիք»: Նոր խնդուք, նոր ուրախութիւն եւ նոյն իսկ՝ խայթոցին համը բերանը մնացողը՝ մեղրին քաղցրութեանը համար սուր տեսիլն աչք կը գոցէ:

Այսպէս Ծահնուր, Հրանդ, Երօտ, Հճ. Մխիթար, Կարօ, Եւսեբիայէ, Օրակ, եւ Գրանէր՝ մեղ մտերիմ ծածկանուներն են. ո՞վ չը գիտեր որ Հրազդան ու Պարոյր՝ մեր էն կարող գրիչներն են. բայց քանի որ Արիւնար եւ Փէշեան այսօր իրենց յատուկ անուամբ կը ստորագրեն, պէտք է ուրեմն հետեւցնել որ գրական բարբերն վաղուց փոխուեր են. պէտք է ուրեմն գրական հրապարակին վրայ գրական այս առաջնորդներու հետեւել եւ անոնց նման իր գաղտնիքին քաջութիւնն անհնալ, ինչու որ առաւել քան երբեք կարօտ ենք լրջութեան եւ մեր գաղտնիքներուն տէր կենալու:

ՄԻՆԵՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Զ Ր Օ Ս Ա Ր Ա Ն

Եթէ հնօրեայ Պարսիկ բանաստեղծ մը, Ֆիրուսի, իր երեւակայութենէն քաղած հանած է երկու հսկաներ, Բուսթամն ու Սոհրապը, որոնց բաղկի զօրութիւնը խտրաբաժնի մէջքը դեմին դրոշմելու, դեւեր յաղթանայելու, իրենց լախտով հազարաւոր մարդեր ջախջախելու գերբնական վիճակին կը հասնի, — ու եթէ մեր ժամանակակից Թուրք վիպագիր Ահմետ Միտհաթ Էֆենտի մը, դեռ անցեալներս, իր մէկ վէպին գլխաւորներ՝ Շիր-զատ Սէլմուզին՝ կը պաշտօնայնէ ա՛յնչափ, մինչ զի կարող կ'ընէ Շիր-զատը, առանց ու եւ է գէնքի, նոյն իսկ իր վիպաւոր ձեռքովը խեղճ գամահ բնէ՛լ ցտամալից մէկ ցնցումով իր չղճաները խորտակող եւ Շիր-զատին վրայ յարձակող ամբիկեան վիթխարի առիւծ մը... —

Եթէ այդ բանաստեղծ Ֆիրուսին ու հանրածանօթ Միտհաթի կրնան իրենց սոցիոլոգիկ վէպերն անդամ անձանձիւ՝ մանաւանդ թէ խորին յափշտակութեամբ կարողացնել ամենաւն, անոնք՝ ակներեւարար օժտուած են մտածելու եւ երեւակայելու այնպիսի բեղմնաւոր ձիրքերով, զորս սրտած չէ ամէն մարդու. անոնք՝ մտաւորական արտակարգ հերոսներ, զուցէ կարելի է բսել նաեւ գերմարդկային հանձարներ են ինքնին, մեզմէ շատ վեր, խիստ հեռուն լուսավոյց:

Եթէ իմ Զրօտարանիս գոնէ մէկ քանի գերակատարները երգուէր Ֆիրուսի մը քնարովը, եւ կամ եթէ նկարագրուէր Միտհաթի մը զրջովը, առաջին պարագային մէջ պիտի ունենայինք ապահովագլխ քան հազար ու

տանաւորի շարք մը, ու երկրորդ պարագային՝ երեք չորս հատորի վիպառանութիւն մը, ուր Թուրք եւ Պարսիկ լեզուներուն գրականութիւնը, իրենց ճկունութեան եւ գեղեցկութեան անթիւ գոհարներովը՝ մրցման մէջ պիտի ըլլային երկնային խնայական ուժին հետ, սկիզբէն մինչեւ վերջը:

Դուք կ'ըսէ՛ք հիմա թէ ես, խեղճ ու արկուղ գրչակ մը, քանի որ զուրկ եմ այդ տեսակ կարողութիւններէ, հարկ չէ որ խօսիմ: Կր խնդրեմ այդչափ խտրաբաժնի մի՛ ըլլաք ու մի՛ բռնէք այդ խօսքերը. գիտնալու էք որ ինծի պէս ակարներու բաղդատութեամբ միայն՝ զօրաւորները կրնան աշխարհիս հիացման ներկայացնել իրենց զօրութիւնը... միշտ մեզի պէս ապրիկարներ պէտք են մեծերուն փառքը հաստատելու, իրենց շուք բերելու համար...:

Ասկէց ի գտաւ, արդէն աշխարհս խիստ միօրեանով, շատ ու շատ ճանճարի պիտի ըլլար, ամեն բան իր արժէքն ու անունը պիտի կորսնցնէր, բարեշնչութիւնը անմիջապէս պիտի կասէ՛ր՝ եթէ կարելի ըլլար ենթադրել թէ ամեն մարդ մէյմէկ Բուսթամ, մէյմէկ Սոհրապն, Վոլթեր կամ Նաթալտին Հօճա մըն է անխափր, հաւասար:

Այս արտաճառարանութեանց վրայ կրնանք աւելցնել որ եթէ ինձ նման պղտիկները իրենց ատարճանք ճանճարու խոնարհամտութիւնն ունենան, եթէ խուտալին զարդարութիւն կեղծ փետուրներով, որոնցմով յաճախ ընտիր բառերու խճուղի մը, անհիմն ձախճութեամբ մը, ուսուցիկ եւ սնամէջ փոխուեր մը կը հրամցնեն հասարակութեան... եթէ զգուշանա՛ն՝ գլխաւորաբար բանաստեղծական ճիւղին մէջ՝ գործածելէ անանկ աշխարհաբար բացատրութիւններ, զորս հատկապէս համար ճիւղեր — եւ քրտինքներ — կը թափենք, ու անկողնակալ բաղդատութենէ մը կ'եղրակացնենք թէ Աւետարանի գրաբար լեզուն իրենց աշխարհաբարէն տուի պարզ ու հեշտին, աւելի դիւրիմանալի է ժողովուրդին համար, եթէ, վերջապէս, հրաժարինք սուրաւորմաներու ծիծաղելի տենձանքերէն, ու ջանանք միմիայն իրականը նկարագրել այնպէս՝ ինչպէս պատկերահանը կը նկարէ բնականը, ինձ այնպէս կ'երեւայ թէ մենք ալ կրնանք, մեր պղտիկութեամբը հանդերձ, յաջողի՛լ՝ եթէ ոչ մեր ընթերցողներուն խեղճ ու միտքը յափշտակելու, գոնէ անոնց յօրանջում չի պատճառելու:

Կը հասկցուի ուրեմն թէ իմ Զրօտարանիս արարուածները չինձու վէպեր չեն, պատմութիւններ են պարզապէս. ու ես՝ խորհրդածական չեղումներէ գտաւ, Զրօտարանս պիտի շարունակեմ գրել իրապաշտօնային, ճիշդ եղանակին պէս, ճիշդ յիշած իմ պէս:

Ս Ա Ս Օ

Ա.

Հոգեբանական սկիզբ մը ստալու համար խօսքիս, ըսեմ աստ որ մարդ գրեթէ անմուտաց կը սկսէ այն ամէն յիշատակները, զորս ստիպած՝ ունակացած է մանկութեան տունը, բնականեան կամ գաղտնական շրջանակին մէջ:

Եկնիդարուի գաղտնիք ուսանող եղած ամենա, հայկաբան մը ունէ՛լնք որ ամառներ իմօլի մըն էր ստուգարանութեան. ստուգարանութիւն կը կարծէր նա մեր լեզուն իր

ւերը քաշել քաշքշել եւ հետեւցնել թէ այդ բառերուն արմատներն ալ հայկատիպ են. այսպէս, իրեն համար «հուսկիթ»ը «կիթեալ ի հաւոյ» էր, «ճուսպեղ» կամ «ճուսպեղ»ը «ճու, հաց, եղ»էն կը բաղդադուէր, «կանթեղ»ը որ համադրային «գանալ»ն է՝ իրեն աչքին՝ սկեալ «կոյ անդ եղ» էր, «որիկայ»ն «սուր ի նա կայ» են. են. են. (1):

Ու երբ երբեմն մեր հայկաբանը լեզուագիտական տարապայման խանդէ մը բռնուէր, աչքերը կիսափակ, քնաւը՛լիկ մը պէս յառաքալ կը թեւեկելով, աջ ցուցամատը շարժելով կը պատուիրէր մեզի «սիրելի սաներս, գիտցէք որ աշխարհիս վրայ խոստով լեզուներուն բոլորին ալ արմատն է հայերէնը. բնութեան լեզուն հայերէնն է, ու հայերէնին ալ գրաբար տեսակը... ապացոյց կ'ուզէք. գացէք այդ ստացոյցը գտէք ամեն աղբի երախաներուն բերնին մէջ, ուր, «ըմպու»ն ինքնիւրեն կը շինուի՝ մայրիկին «ըմպելիք» այսինքն ջուր խնդրելու համար... տեսէք տակաւին «Երկրիտան» որ Համարտի թատերաւան լեզուով լոկ «հրաւէր» մըն է ժողովուրդին, մինչդեռ մեր լեզուն մէջ «Երկրիտան» կատարեալորդուած, ինքն լատ ինքեան ամբողջ բանաստեղծութեան մըն է յանգած մեր «Եկեղեցի»ն, որ ոչ միայն «Եկ» հրաւէրն է, այլ եւ «Եկեղեցի»ն կը պարփակէ իր մէջ, որով համազօր կ'ըլլայ «Խնդրեցէք եւ տացի ձեզ»ին... գեղեցիկ չէ՞ այս... հազալ ինչ պիտի ըսէք «մարդ»ուն... ապրիլ աղբիցները, գու՛լն ու ողորմութիւնը, առաքինական գործերը, ամեն գեղեցիկ բաները ո՞չ ապաքէն «գրամ»ով միայն յառաջ կուգայ. չէ՞ մի որ ուղիւ մտածումով կրնանք մտաւերել թէ մարդը դրամ ու գրամը մարդ ըսել է... արդ, չըջեցէք տեսնեմ «մարդ»ը ու պիտի նշմարէք «գրամ»ը...:

Դժուար չէ տեսնալ թէ մեր հոգեբան հայկաբանին ստուգարանական գիտերը գիտական համեմատութիւններէ զուրկ, քմածին վճիռներ են ստեղծ. բայց այդ չէ չարքը. չարքը սա է որ այդ պարագայի մոլորութիւնը իր աշակերտներուն փոխանցած ըլլալով, այսօր երբ բան մը գրեմ, կը նկատիմ իմ նիւթիս ստուգարանութիւնը դռնալ:

Այս մոլորութեան հետեւանքովն է որ հիմա մտքիս առջեւ կը ցցուի «Մաթօ»ն, ու ես կ'ուզեմ նախ եւ առաջ տարրալուծել եւ դիմապ թէ ինչ է Մաթօն:

Ասի այնչափ դիւրին բան մը չի կարծուի սակայն. ես աշխարհիս բոլոր բառաճարակները կը հրաւիրեմ, որպէս զի իրենց լեզուաքննական, պատմական, տառադարձական եւ պոստգրանական կանոններով բնաւորութիւն, ու բաղդատին գտնան թէ «Մաթօ»ն, որ տունական, վայրագ եւ միանգամայն սթալի անուն մը, իրոք լեզուային մը կը բուրլ, ժողովուրդին քմայքովը սղաւաղեալն է ուղղակի «Մահալ»ին, որ, բնիկականապէս, թմրի ու հեղուկիւն, խուսկ ու մոմ կը հոտի:

Յ. ԿԻՍԻՒՆՅԱՆ

(Երբեմն-իւր)

(1) Թեպէտ մեզի համար բնաւ չունի կարեւորութիւն, բայց գոյց բերողին անօգուտ չըլլայ բանասէրներուն ուշադրութիւնը հրաւրել արարելն է սուրբիպիս յաքնակի «սերեգա» ին վրայ, որ, պարծանք չըլլալ, թէ կաղմութեան եւ թէ իմաստի տեսակետով կարծես քչր եւ եղբայր են մեր «սերեգա» ին հետ:

Գ Ր Ա Դ Ա Տ Ա Կ Ա Ն

Չափազանց զովեստ մը՝ չափաւոր պարտաւ մըն է, իսկ չափաւոր քննադատութիւն մը՝ ու եւ է երկամբութեան արդար քննադատութիւնն է:

Մարդ կը խօսի այն բանին վրայ որուն քիչ չափ կարեւորութիւն կու տայ. և որովհետեւ ոչ ինչ կայ անթերի, քննադատին աչքը կը տեսնէ սխալներ հոն ուր հեղինակը բան մը չի նշմարել:

Բայց երբ խնդիր է քննադատել մեր երկամբութեան զործերն՝ իրաւացի է հարցնել թէ անդէպ հարուած մը չի՞ որ իրենց կը արուի: Ի մեզ՝ հեղինակը գրելով է չունին վարձատրութիւն և շատ անգամ ստիպուած են վրայ տալ տարազրուեալ ծախքերը:

Այլ է սակայն զուտ գրական բնութիւն ունեցող երկամբութիւնն և այլ է դատաւիրը: Սոսկ գրական երկամբութիւնն, եթէ զուրկ է գրական յատկութենէ՝ անկից ծագած յետագայ հատարակաց չէ. մարդ ստիպուած չէ զանոնք կարդալ:

Իսկ դատաւիրը մը քանի որ կրթական գործին կը վերաբերի, քանի որ սղոց դատարարութիւնը անկից կախուած է, հետեւաբար օգուտն ու յետագայ հատարակաց են. ուստի իրաւամբ դատաւիրը մը կը պահանջուի իրական յատկութիւններ և կը փնտռուի ճշգրտութիւն, ուղղութիւն, պարզութիւն ևն:

Դաւիթ Յ. Լիւիսի ինքնաշինարարը կը արժանանայ 108 էջերէ բաղկացեալ զաւարճիչ մըն է և անշուշտ չի կրնար խոյս տալ ընդհանուր օրէնքէն: Այս դատաւիրը քննադատելի երեք մասերէ կը բաղկանայ.

Ա. Բուն պատմութիւն.

Բ. Բազմաբոյլ պատմական.

Գ. Աշխարհացոյց պատկերներ:

Նախ. դատաւիրին կողքին վրայ կը կարդանք որ հրատարակութիւնը եղեր է «Հաւանութեամբ Բարդի» համալսարանական ուսուցչապետաց, Է. Լավիա և Փ. Ֆոնտէնի: որպէս զի լաւ համարելի թէ ինչո՞ւ այդ հաւանութիւնը ձեռք է բերուի, կը ստիպուինք պատասխակ յառաջարկէն մաս մը:

«Ներկայ աշխատութեան մէջ հետեւեցայ Ակադեմիական Ուսուցչապետ Էմիլ Լավիա 11-13 տարեկան ուսանողաց համար պատրաստած գործին և Փ. Ֆոնտէնի Պատմական աշխարհացոյցին որ ինքնին գաղտնի թացք մըն է: Այս երկու ուսուցչաց հաւանութիւնը ստանալու պատիւն ունեցայ: Երկու հեղինակներն ալ Հարկաւորն ու Խաղանքը գրած են՝ խորշակով առատակէն և զուարճալիէն»:

Այս յառաջարկէն կը մտաբերուի ուրեմն որ գրքին բուն արժանիքը՝ առաւել կամ նուազ յաջողակութեամբ, վերագրեալ հեղինակաց գործերուն հետեւեալն մէջ կը կայանայ:

Դ. Յ. ինքնաշինարարը կը անոնց ընդհանուր ուղղութեան հետեւի: Ինքն իսկ կը խոստովանի որ «Լիւսիոյն է թէ՛ Դատաւիրին թերութեան ներդրումն աչօք պէտք է նախն Պատուարժան պաշտօնակիցներն, որոց խորհրդով կատարեալ գործելու բաղձանքներ կը տածէ ընդ միշտ»:

Եթէ անկեղծ է իւր այս բաղձանքը, և մենք կասկածելու բնաւ տեղի չունինք, անշուշտ ուրախ պիտի ըլլայ որ մերովստան իրեն հրատարակուող օգտակար ըլլալ կը քանանք:

Ինչ աշխարհացոյց պատկերներ, պատմական բազմաբոյլ մը և մարդկութեան ծա-

գումէն ցայս օր մարդոց պատմութիւնը ամփոփեալ տեսնել հարկը ունի էջերէ բաղկացեալ գրքուկի մը մէջ, յիշաւի այնքան անակնկալ և գեղեցիկ արդիւնք մըն է որ մարդ կը փորձուի կարծել թէ մի գուցէ այդ համառօտութիւնն զլիակարգութեանց ցանկ մը ըլլայ:

Անշուշտ այսպէս չեն հասկնար Լավիա և Ֆոնտէն և համարիտ են ընդունելու որ նիւթը որքան կը պահանջէ այնքան պէտք է ընդլայնել: Տառը տառներէք տարեկան տղայաց դատարարութեան սահմանեալ գործի մը մէջ, «Հարկաւորն ու Խաղանք» դնելու մարմաջը կ'արդարացնէ՞ միթէ չոր ու ցամաք անուններով մանկան միտքը խճողելու դրութիւնը:

Բայց եթէ պատմական մեծ գիծերը այնքան լաւ համադրեալ չեն որ տղան պատճառի և արդեանց յարակցութիւնը տեսնէ և համարուի թէ համարաշխարհեան մեծ օրէնք մը կայ հոն, եթէ ցոյց չի արուի այն պատմական մեծ ներդրումները որով ամբողջ մարդկութիւնը՝ որչափ ալ իւր այլ և այլ մասանց մէջ ցեղով, լեզուով և կրօնքով տարբեր ըլլայ, և սակայն մի և նոյն մեծ բնութիւնը կազմէ չի գաղթիլ: Թէ այս կադուրիչ սկզբանց դատը չառնէր որ մարդիկ առմենքն ալ եղբայր են, զէթ տեսնենք թէ արդեօք որ աստիճան հոգ տարուած է ո՞նց ուղղութեան, ծանօթութեանց ճշգրտութեան և պարզութեան:

Էջ 86, Մինչև ժէ. դար՝ Բրուսիա աղքատ և անմանթ էր:

Էջ 87. Բրուսիա ԺԶ. դարուն տեւտոնեան կարգի ապկեաց ձեռքն էր, 1525ին դքսութիւն մը կազմած և 1617ին ժառանգութիւն եղաւ Պրանտեպուրի մարքիզութեան:

Դիտարութիւն. եթէ ժէ. դարուն անծանօթ էր Բրուսիա, ինչպէս 1525ին դքսութիւն մը կազմած ըլլալը, 1617ին Պրանտեպուրի մարքիզութեան ժառանգութիւն լընալը, ԺԶ. դարուն տեւտոնեան ապկեաց ձեռքն ըլլալը և աղքատ ըլլալը կը զիտուի:

Էջ 64. Եւրոպական Օսմանտան:

Դիտարութիւն. Դիտենք որ Եւրոպական Թուրքիա, կամ Եւրոպական Տաճկաստան կայ. նաեւ Օսմանեան պետութիւնը կ'ընդարձակի աշխարհի երեք մասանց մէջ և Օսմանցիք ալ Մէմֆիսի Մահրուտէի Շահանէ, Մէմֆիսի Օսմանի, Ալքորայի Շահանէ և այլն կ'ըսեն, բայց ոչ երբէք Օսմանտան:

Էջ 70. Ութը տղի մէջ Մեքսիկայի աւանը երեք անգամ կը տատաղարձուի Մեխիկա, Մեխիկա, Մեխիկա:

Էջ 43. Միջին դար. — Հին տղաց պատմութեան մէջ տեսանք չարք մը ժողովրդաց (որք) իրար յաջորդելով ու իշխանութիւնը տարածելով՝ ազգային քաղաքակրթութիւնը տարածեցին:

Դիտարութիւն. Ով որ կարող է թող խմստ հանէ վերադրեալ տղերէն:

Երկրորդ. Արդեօք անուանական բառգրքի մը տաճու չէ՞ք գտնուի, երբ երեք երեք գարձնէլ և արք գրքին ծայրը կը հասնինք: Գրքի մը կցեալ բառգրքը՝ նոյն գրքին մէջ գտնուած ամէն գիտարկմաց բառերու իմաստը լուծելու է. բայց այդչափ անձուկ միջոցի մէջ ինչպէս բռնել տալ նոյն իսկ գրքին արժեքը, պահակ, պատգամահարց ևն. բռնելին. թերեւ խոստովութիւն էր 11-13 տարեկան տղոց սահմանաւ գրքի մը մէջ բնաւ գիտար բառ չի գտնուի ոչ ալ բառգրք. այն

տեսն տղան խնայուած կ'ըլլար կարգ մը ճապաղ բացատրութիւններէ, զոր օրինակ.

Էջ 104. Բանասիրութիւն. — Այն զիտութիւնն՝ որոյ նպատակն է զլիակարար հետազոտել գրական գործերն ու բարբառներն՝ իրենց բաղմահմութեան, բնագրին և բանադատութեան քերականութեան համեմատ:

Էջ 104. Արիտականութիւն. — Անոնք որք կը գտնանին (Արիտականութեան), զոր քարոզեց Դ, դարուն Արիտ հերետիկոսը:

Երրորդ. Աշխարհացոյցներ կը գտնենք էջ 16, 48, 36, 45, 56, 60, 64, 71, 81. և ոչ մէկուն վրայ երկայնութեան և լայնութեան զիծ կայ, և ոչ մէկուն վրայ աստիճանները նշանակուած են, և ոչ մէկուն վրայ ծովը ցամաքէն որոշուած է. կը տեսնուի թէ համբալ ձեռքի մը բնագործարարութիւնն են անոնք: Թերեւս աւելի խոհեմութիւն կ'ըլլար, Ֆոնտէնի հաւանութիւնը ձեռք բերելէ վերջ, փորձ դժագրիչի մը յանձնել անոր աշխարհացոյցներն:

Մենք որ համակրելի ուսուցչին խոստման վստահելով առ այժմ մեր այս զիտութիւններն յայտնեցինք, գիտենք որ մեզ համարիտ պիտի գտնուի կարծելու որ իւր գործը անգլուանիկ ձեռնարկի մը անխուսափելի գիտարութեան բաղխած է, և կը հաւատանք որ ժամանակն ու փորձառութիւնը նպատակաւ յարմար պիտի ընծայեն հրատարակելի այն գործերը որոց երկար ցանկը գրքին թիկանցը վրայ պարզուած կը տեսնենք:

Իսկ Քիւրքճեանի «Համառօտ Պատմութիւն Ընդհանուր Ազգաց»ը, թէեւ աւելի լուրջ աշխատութիւն ու 142 էջերու մէջ միայն «Արեւելեան հին պետութեանց» պատմութիւնը կը պարունակէ, բայց ըստ իւր խոստման կը սպասենք որ իւր գործը ամբողջացնէ Հին Յունաստան, Հռովմէական Պետութիւն, Միջին Դար, Նոր և Ժամանակակից պատմութիւններն ալ հրատարակելով: Մեր գրադատական իւր մասին կը վերապահենք ուրեմն առ այժմ, մարդիկ որ շուտ ըյտ տեսնեն հեղինակին սկսած գործին լրացուցիչ մասերն:

ՄԻՇՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Շ Ե Ր Ա Մ Ն Ե Ր Ը

Տ Ե Ս Ա Կ

Քանի որ չերամներու թիվեանիկ կերպարանախոսութիւնը կը տեսնուի ամէն տեղ, կրնանք ենթադրել թէ՛ թիվեանիկները չերամներու ծնունդներ են միայն, ու կենդանեաց չարքին մէջ չունին ուրոյն ցեղ մը: Հետեւաբար եթէ թիվեանիկները շատ տեսակներն ունին, զիւրիւն է մտաբերել թէ չերամներն ալ ունին շատ տեսակներ ձեռք և զոյնի տարբերութեամբ. ասիկա գիտար չէ սպացուցանել, երբ ըսենք թէ՛ նոյն իսկ մի և նոյն հունտէն ելած չերամիկները իրարու չեն նմանած գրելի միշտ:

Առանց պարզուել չերամներու ընդհանրական տեսակը, որ մեզի համար գուրկ է կարեւորութեան, խօսինք միայն այն տեսակին վրայ, զոր բնականացուած ու չահու աղբիւր մը ըրած ենք:

Ասոնք երկու տեսակ են, Ա. — ձերմակ գոգա կապուներ: Բ. — Դեղին գոգա կապուներ: Ասոնցմէ առաջինները մշտական կերպով չեն պահեր իրենց ուրոյն յատկութիւն-

ները, այսինքն թէ՛ ճերմակ գոգաներէ ելնող շերամաթիթ եռնիկներու հունտերէն ելած են շերամներ որք զեղին գոգա կապած են: Մեր պատմական ծանօթութեանց մէջ ըսինք թէ շերամները մէկ երկու դարերէ ի վեր Ձիւնոտանէն մտած են եւրոպա, պէտք է գիտնալ սակայն թէ՛ Ասիայի համար նոյնը չէ եղած: Կեղծողական Ասիայի, Պարսկաստանի, մինչեւ իսկ Փարս-Ասիայի մէկ քանի կողմերը, շատ աւելի դարեր առաջ ունեցած էին ճերմակ գոգայի շերամները:

Դեղին գոգայի շերամները քանի մը տեսակներ ունին, որոց մէջ նշանաւոր են Խուրասանի, Պաղտատի, Այսրնի եւ ուրիշ քանի մը «տեղական» շերամները:

Ճերմակ գոգայի շերամներու բուն ցեղը «Սինա» տեսակն է, որ դարձեալ Ձիւնոտանէն գուր հանուելով՝ զեղին գոգա կապող շերամներու թիթեռնիկներուն վաղաւորութեանն կրած փոփոխութեանն հետ, տեղ տեղ փոխած է իր տեսական անունն ալ: Այսպէս յառաջ եկած են Մակեդոնական ու Պուքրէշեան շերամները:

Կան նաեւ տեսակ մը շերամներ, որք տարին մէկ երկու անգամ գոգա կը կապեն, շերամաթիթեռնիկին հունտը թափելէն 15-20 օր վերջ կրկին օգի առնելով:

Ճերմակ գոգաներու շերամահունտը կապողի, ու զեղինները՝ կանաչի մօտ չաղանա-կաղոյն են: Շերամիկները հունտէն ելնելէ անմիջապէս վերջ, կը յայտնեն թէ ինչ տեսակ գոգա պիտի կապեն, ոտքերնին եթէ ճերմակ է՝ ճերմակ, իսկ եթէ զեղին՝ զեղին գոգա կը կապեն: Սեւ ու խառնուրդ (աղաճա) շերամիկները երբեմն ճերմակ, երբեմն զեղին կը շինեն իրենց գոգաները:

Գոգաներն ալ ձեւերով կը տարբերին իրարմէ: Կան՝ օրինակի համար գոգաներ, որոց երկու կողմերը սուր են եւ երկայն, կան որ մէկ կողմը սուր մէկ կողմը կլոր են, կան նաեւ գոգաներ, որոց երկու կողմը կլոր մէջտեղը բարակ է, օղակով մը սխմուածի պէս: Գոգաներու մէջ ամենէն աւելի յարգի եղողները այս վերջիններն ու փրանին խժ (զամիս) ունեցողներն են, որոց մետաքսը թէ՛ ընտիր եւ թէ՛ շատկէ կ'ըլլայ:

ԱՆՃԱՐԱԿԻՆ ՀԱՐՍՆԵՒՈՐՆԵՐԸ

ԱՆՔՈՐ ՄԸ ՄՏՄՏՈՒՔԸ

տխալար եղած էր Երուսաղէմ երթալուն, Խաթերս համար Մըլըր, ըսաւ: Մըլըր ալ դարկաւ եւ զուրցեց:

Նոր աշխարհի կապիկներ կ'ըն, կ'եցցէ պօրա, կ'եցցէ կուլիւլ ամենակուլ մեր կողորդ, կուլի, կուլի, կուլ, կուլի, վայ առնուիլի կուլ կուլի, հաս մըն ալ սուր է վիլի, տունըդ տեղըդ չի վիլի:

Մըլըրին կենացը, բախն գինովները, Մըլըրին կենացը, ըսին ամենքը մէկ բերան, Մըլըրին կենացը, ըսաւ Աղբար կուլիւլին, Մըլըրին կենացը, պուսայ կօկան աշուին:

Մըլըր շարունակեց.

Մայիս ամսուն ժողովքը ունինք չիլէիլ, ինչ յոգնութիւն, շատ երկան չէ հէլէքի: Ամենքը մէկ ձանի սկսան պուսալ: կուլի, կուլի, կուլ, կուլի, ամսանորդի կուլիւլի, հաս մըն ալ սուր է վիլի, տունըդ տեղըդ չի վիլի: Մըլըր հայիւ, նորէն սկսեւ էր, խօսքը բերանը մնաց, ծօ, տըլքը նայեցէք ըսելը սողը ձեռքէն ձգելը մէկ ըրաւ: Ամենքը մէկտեղ գէպի պատուհանները դարձան, գոնէ տե-

Գոգաներէ հանուած մետաքսներն ու աւելցուցները (գամշը-պաշը, թօթի ու) կը տարբերին իրարմէ ազնուութեան ու որքանութեան տեսակէտով: Շերամներէ գոյանալիք մետաքսի քանակութիւնը գտնելու համար չքաւեր միայն զիտնալ շերամի տեսակը, զայն խնամելու կերպը ու մինչեւ իսկ գոգային մէջ փախող շերամին մեծութիւնն ու ծանրութիւնը գիտնալ պէտք է: Շերամներու տեսակները կ'որոշուին հունտին մեծութեանն ու ծանրութեանն: Ամէն հունտ թիթեռնիկէ կ'ընէ մինչեւ բացաւելու ժամանակը կը կորսնցնէ իր ծանրութեան 100ին 10ը: Բան մը որ իր մէջը գտնուած նիւթին չորնալուն կը վերադառնի: Հունտերը փրանին քիչ մըն ալ խժ ունին, զոր թիթեռնիկը տուած է առնոց՝ ծնած ժամանակ, ինկած տեղերնին մնալու համար:

Հունտեր կան որոց մէկ արամը 3600 հատ, ուրիշներ ալ կան որ 4600 հատ եւ ալ աւելի կը կուլեն. հիմակուհիս ամենէն ընտիր հունտը շարունականն է, որմէ թէ ճերմակ եւ թէ զեղին գոգա կ'ընէ սովորականէն քիչ մ'աւելի պզտիկ: Դեղին գոգաներու մէջ ալ առաջնութիւնը մինչեւ ցարդ շարունականին կը տրուէր, որովհետեւ միւս տեսակները՝ գրեթէ միշտ վերած չէին ըլլար իրենցմէ գոգա եւ լած թիթեռնիկներու հիւանդութեանն, բայց յորմէ հետէ շերամներու հիւանդութիւնը այդ երկիրն ալ մտած է, ալ անկէ եկած գոգաներուն ալ վատահոլութիւն չարուիւր: Ուրիշ պատճառ մըն ալ կայ՝ որ տեղական գոգաները, հիսնա շարունականէն նախադաս ընել կու տայ, առաջինը՝ ոչ շատ ժամանակի պէտք ունի հասցուելու, ոչ ալ փոխադրութեան ծախք, ու միւս կողմանէ շահը շարունական գոգային աւելի է, մինչդեռ այս վերջինը բաւական ծախքով կը բերուի, բաւական ժամանակի մէջ: Տրամ մը շարունական հունտէն թէեւ 4050 գոգա կ'ընէ, սակայն այդ գոգաներէ առնուելիք մետաքսը կարելի է հանել տեղական 1800 գոգայէն: Տրամ մը շարունական հունտը երկու կամ առ առաւելն երկուք ու կէս օխայ գոգա կու տայ, եւ օխան 15-18 զուրուշի կը ծախուի, մինչդեռ մէկ

սածնին բան մը ըլլար: Շարունակն թեւերնուն վրայ ձգած, ալ ձեռքերնին չանթա մը, ձախերնին հովանոց մը, գլխարկնին աչքերնուն վրայ քաշած, քիչ մը մէջքերնին գէպի առաջ ծածկ երկու երեք հոգի իրարու ետեւէ չուքի պէս անցան անծանօթ լեզու մը ընտելով: Մինակ թէ բանը բանէն անցած էր, ամենուն քէֆը կտրած էր, որը գաւաթը ձեռքը, որը բերանը բաց, որուն ալ աչքը դուռը քար կտրած լուս ու մուշկ կը նայէին, ճանճ մը թռելու ըլլար՝ թեւերուն ձայնը կը լսուէր: Ասոնք ո՞վ էին, ինչո՞ւ եկեր էին, ինչ կ'ուզէին, ան ամեն Վեցհաղարեակ կարդացող Անիեցի ախտերներ արտառոց պատմութիւններ կ'ընէին մենէ ազկէնքու, դեւերու, բէրինքու վրայ, ուսովին ալ որչափ չի հաւատար նորէն սիրտը վախով կը լեցուէր: Եւ արտասովոր բան մը տեսնելուն՝ վրան փուշ փուշ կ'ըլլար, իրաւ որ կամուրջին վրայ, Բերա, անդին ապրին զլխարկաւոր մարդիկ կ'երեւնային ան ամեն, բայց Գուռաբուրնի գոգորդ՝ պատերէն անդին ինչ նախադասով կը թափառէին: Մըլըր կարծեց թէ անոնցմէ տարբեր տիրացու Արխաղաթին հետ Խաղաղ տեսածն էր, ան ամուսնի մարդը որ Մաղըրանի կ'ընէին, որուն համար խնայած էր թէ դպրապետը գլխէ հանելու ետեւէ է, բայց իր

արամ տեղական գեղին գոգայի հունտէն 5-6 օխա գոգա կ'ընէ եւ օխան 30 զուրուշէն վար չ'ընէր:

Արդ՝ քանի որ շերամներու հիւանդութիւնը, կտրած է երբեմն այնքան յարգի եղող շարունական գոգաներու վարին, հաւանական չէ՞ որ, եթէ այդ հիւանդութիւններու առաջը չառնուի, մեր գոգաներն ալ ինչան երեսէ: Այո՛, պէտք է աշխատիլ, դարմանիլ այդ հիւանդութիւնները, որոց միջոցներուն վրայ պիտի խօսինք կարգաւ, եթէ չենք ուղեր մեր շահու այս մեծ աղբիւրն ալ ցամքեցնել:

Յ. Մ. ԱՋՆԱԽՈՐԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԸ ՁԱՐԹՆՈՒՄԸ

Պատուհանին առջեւ նստած մտախոհ ու աչքերը անքթիթ, արտաբռն յառած անդին պտակող հեղուկ անհունութեանը ու հորիւզնին անթափանցելի, տարտամ մշուշներուն՝ Հրաչեայ կը գիտէր կարծաւ հրացայտ տկնարկներով ծովուն ու հորիւզնին զլիկընդ-խառնումը՝ որուն ետեւ, հեռուն, շատ հեռուն, անորոշութեան մէջ սլլուած՝ կ'ապրէին ծնողքը, սիրելիներն ու արտին նշխարները:

Փանի մը Ձառիկներ սահած, անցած էին անձայն անշուշտ ու ամէն մէկը բան մը կ'աթած իր կարծաւ մշտապա կանթեղին մէջ:

Ու, ահաւասիկ հինգերորդ Ձառիկն ալ կ'անցնէր անանց իր փնտիկն տխուր կացութեան մէջ փոփոխութիւն մը ըլլալու, հեռու անոնցմէ, որը իր մանկութեան արեւը գլխակցուցութիւնը դարձացուցած ու յիշատակներու անթառամ փունջը կապած էին ու վերջապէս հեռու այն տեղէն, որ իր ծնունդը տեսած էր:

Կեանքի վառ փթիթումին՝ տառնակեց տառնակով տարիներուն մէջ թէեւ՝ նմիւ հոլթեան մոմաքններով կը տառապէր ու շատ կանուխ կը ծծէր աշխարհի եւ մուսլ ճակատադրի դառնութեանց միւրըր:

Խթումի օրը, երբ այդպէս արտակեղիք

խելքը տառնի բաներու չէր համներ, մինակ կօկան աշուին որ ամենէն տկանը ծախն էր, տեղէն ցատկեց ետեւուն վաղեց, թեւերու քիչ մըն ալ միտքը տուն հանդիպել էր, որպէս զի ան գիշերը Մըլըրը տուն հիւրընկալելու համար իր ընտանիքը պատրաստէ, ուսով օձի պէս ետեւուն սողակեցաւ, անդին գլխեւան մէջ պահ մը ընդհատուած ուրախութիւնը նորէն շարունակել սկսաւ: Կօկան աշուի երբ օտարներուն հասաւ, անոնք արդէն Գուռաբուրնի դեւէն անցած էին, ուղիկ ալ էլաւ, թէ չէ վայ էկեր էր զլխուն: Տեսնելով որ տա կողմն բան մը չի կրցաւ ընել, ճամբան, իր տունը հանդիպել միտք ըրաւ, մէկ մըն ալ ինչ տեսնայ աղէկ, քուրը Օղբեր՝ գրանը առաջ գինքը գլխուորեց բան մը հարցնելու պէս, հետաքրքիր աշուրներով:

—Ինչ կայ Օղիկ, ըսաւ Կօկան:

—Ինչ որ կայ քեռն պիտի խմանամ, էս կիտեմ ինչ կայ, առտուրնէ ի վեր կուլուրին խանութը կը կործանցնէր կոր:

—Գիտե՞ս Օղիկ, ո՞վ է էկեր:

—Էս ինչ գիտամ, սա ամուսնի փրկեմնէրը կ'ըսես, որ գէշ գէշ էրես ի վեր նա՝ յեցան:

—Վայ, ըսել է հոս տեղուանք ալ սըլքոտացին:

մտածութիւններու լարելովնդսին մէջ կը թափառէր, եկեղեցիի վանդակը սկսաւ իր զօղանջը արձակել օդին մէջ. ցատկեղ տեղէն ու առանց անտեսելու դուրս նետուեցաւ սե- նեկին դռնէն ու մօլար քայլերով ուղղուեցաւ դէպի եկեղեցի:

Պանդուխտներու խումբ մը արագէմ, յուշիկ յուշիկ վար կ'իջնէր Կէտիկ-Բաշարի գա- ութիւթիւնէն. ինք ալ խառնուեցաւ այդ տա- ոտաղդներու խումբին, ու գլուխը կտն՝ աչ- քերը սեւեռապիւնդ դեպի յառած՝ մոտաւ Մայր եկեղեցի:

Գնաց անկիւն մը կայնեցաւ. բազմու- թիւնը տակաւ կը լեցնէր սրբալայրը ու լոյ- սերը հետզհետէ կը վառուէին: Պորանը չքե- ղապէս հագուած՝ անխափով կը փողփողէր: Անոնք որ իրենց սիրելիներու հետ պիտի անցը- նէին Չապիկը՝ անոնց դէմքին վրայ դատկա- կան ծաւարուն գուարթութեան մը ցոլքերը կը խաղային. խօս անոնք որ խանի մը սենե- կին չորս տխուր պատերուն մէջ պիտի տօ- նէին Փրիկին Ս. Յարութիւնը՝ անոնց աչքե- րուն մէջ կը մարմէր թախծութեան նուազ- կոտ պղլում մը:

Հրաչեայ աչուքները միշտ դեպի սեւե- ւած՝ լուռ կը մխար. դէմքը պողպատանքի անհուն արտայայտում մ'ունէր. երեւոյթին նայելով ոչ մէկ բանի վրայ կը խորհէր, բայց ամէն բանի վրայ կը մտածէր:

Վարագոյրը բացուեցաւ խորանին սպի- տակներուն անդիժ ճառագայթումը, անհա- մար սշտանակներու տուգծած լոյսի անհուն ճաճանջումին հետ գրկախառնուած՝ յուռիչ պայծառութեան թափանցիկ ու լայն ալիք մը կը շինէին, որ նուրբ, ոսկեթել շղարչի մը պէս կը ծածանէր խորանին վրայ, դմբէթին տակ:

Տղաքներու շարք մը ձեւերնին մէջմէկ մտ ընտանձ՝ բնովն վրայ կը կենար դիւր կար- դալու. ամենուն դէմքն ալ լոյսի այդ լայն կոհակին մէջ կը լողար: Առաջին տղան՝ այդ- քան գլուխներու իր կողմը ու այդքան աչ- քերու իր վրայ ուղղուել տեսնելով՝ քիչ մը չփոթեցաւ, թեթեւ արտուռ մը պարտեց ամ- բողջ էութեան մէջ ու անհամարձակ, դող- դրդացող ձայնով մը սկսաւ իր գիւրը կարդալ:

—Ատ ալ խօսք է, սա տեսարան ալ տուն անդին նետուցի, էս կարգաւ կ'ստեմ օր:

—Վա՛յ անիծից արտաններ, տունը տեղէն ար տանին բան մը խմանալիք չունինք:

—Է՛, Կօկան, էրկան բրիւր, ըսէ՛ նայիմ, ո՞վ է էկեր:

—Ո՞վ դալը չէս դիտեր ալ, է՞ս քեզի պի- տոր սորվեցնեմ:

—Հա՛հ, հոգս էր հատեր, Մըկըրը էկեր է՛ ինչ է՛ կ'ըսեն կոր:

—Վա՛յ, գիտես էլեր ալ ինչ՞ հասկնալ միւղկէր հա՞:

—Մարտի կատուի պէս աչքերս կոց չի ծը- նա՞յ ես, անցած տաներ տեսայ:

—Չըսե՞ս որ դուռն էիր:

—Կօկան, հէրիք սիրտս սխալեմ, դուռն էի չէի, քեզի՞ ինչ:

—Էրկան մի՛ ըներ քուրակ, էկուր սըւոր ըսէ՛ քի աչքդ խածաւ, հա՛:

—Հիմա կը պօստմ հա, իրիւնքնով հե՞տս խնալու համար գինով չունեքուն քովէն փա- խար տուն էկար, հա՛տէ՛ կընա բանդ:

—Բա չէ՛, Օղիկ, սա գիշեր Մըկըրը մեզի է տէ՛. . . նայեցէք, մօրդ ըսէ՛, կիտցած ըլլայ:

—Տէ՛ հա՛տէ՛ կընա բանդ, ո՞վ է էկեր ալ դուռը էրեւին էնք կոցեր:

Կօկան աչուքն իր տանը տուցեւ չա՛տ ան-

Հրաչեայ յանկարծ սթափեցաւ այս ձայ- նէն, ակնարկը այդ երջանիկ արարածին վրայ դարձուց ու սրտին խորերէն այնպիսի հառա- չանք մը արձակեց՝ որուն մէջ յիշատակի մը զարթումն սրտայոյզ շեշտը կը սարսուէր: Հէ՛դ տղայ. իր մանկութեան օրերու վերջուշումը անհնարին վշտով մը լեցուց զինք:

Օ՛հ, կեանքի անստուգութիւնը: Ատենօք ինք ալ այդպէս բեմին վրայ ելած էր փոքրիկ տաղնապով մը. այն ատեն սիրան ու հոգին կեանքի դառնութեանց մէջ չէին թաթխուած դեռ, այլ անուշ երազներէն անձիր աչ- խարհին մէջ կը թեւածէին. թրթռուն ձայ- նով մը Դանիէլի գիրքը կարդացած էր ու ե- կեղեցիին աւարտելէն յետոյ, հօրը առջեւէն ինկած՝ մանկական անմեղական հպարտու- թեամբ մը տուն դարձած էր:

Մայրիկը անոր այտերուն վարդին վրայ դրած էր իր ամենէն գորովազեղ ու ամենէն դժուար համբոյրը ու այդ Չապիկը անցու- ցած էր երանութեան, քնքշանքի մթնոլորտի մը մէջ:

Սակայն հիմա, ախ՛ո՛ս, ամէն ինչ խոյս տուած էր իրմէ. ներսիւն փլատակներու կոյտ մը դարձած էր, որոնց մէջ լուռ պաշ- տումով մը հոգին կը հակէր իր տխրանոյշ յի- շատակներուն վրայ: Ո՞ւր էին այն երջանիկ օրերը, այն հողեպարար երազներէրը. հիմա լեզի իրականութեան մէջ, կարեկիր, քաղցր ակնարկներէ՛ հեռու, մտալիւմի ջլապինդ կատանքներուն մէջ կը հալէր, երազները նուազած էին ալ, ու ուրախութեան ամէն զգացում զիակ դարձած՝ սրտին մէջ. անց- եալին այրող միկող յիշատակները միայն կը պտուտէին հոգիին խորը:

Հրաչեայի աչքերը արցունքով թրջուած էին և ինք այնքան թաղուած էր իր խորունկ մտածութիւններուն մէջ որ չէր զգացած ո՛չ տղաքներու գրքին աւարտումը, ոչ պատարա- դին և ոչ ժամերգութեան վերջնապէս: Գանի մը հոգի միայն մնացեր էին. կամացուկ մը անոնց հետ յանցաւորի մը պէս դուրս ալըր- դեցաւ եկեղեցիէն ու դանդաղուն քայլերով սենեակին ճամբան բռնեց. երեկոյեան ըստ- ուերնիւրը գիշերուան խորունկ թախծութեան

գամ կեցեր էր, գիմացի տունի պառաւ կնիկը քիթին տակէն մամաւ սկսաւ —Ո՞վ կ'ստէ ատոր տակէն ինչ պիտոր էլլայ, վա՛յ Կօկան վայ. քրոջը հետ մէկ էլեր վախճամ Մըկըրը կուլիսէ՛ հանեն:

Ուստի արտարալով Կօկան գինեռուն դար- ձաւ, անոնք բերանին չի բացած՝ ինք սկսաւ վրադիւրով պատմութիւն մը:

—Մօ՛, Մըկըր. սըւոր ի՞նչ կ'ըսես էստե- նուն հասայ, ֆօնկ ֆինկ, ֆինկ ֆօնկ ընե- լով կ'երթային կոր, հէ՛մ մէկուն թեւին տա- կէն չէմէն քաշեցի, էստե դարձաւ գլխովը բարեւ տուաւ:

—Է՛՛ գէշեր տուն ալ ֆրանսալէվար պօն- ձօրնօ ըսիր:

Աս ու ատոր նման խօսքեր ըսին խնդա- ցին, մինչեւ որ մութը գետնը սուսաւ. ամէն մէկ գինով իր մամը փառեց պղպալ սկսաւ:

մը հետ կը մաղուէին երկինքէն. ու երկնա- կաթ տիպուէին, սրտին մէջ ծնող ու ա- ծող թախծութեան հետ միանալով՝ հետզհետէ կը խառնային, կը խառնային ու կը ճնշէին բուռն կերպով իր վրայ:

Հիմա անհուն, անդիմադրելի, խօլ տենչ մը ունէր իր կուրծքը պտտուելու ու հոն թանձրացող տիպուէեան դանդաղութիւնը բոլիկ բոլիկ ընելու. ճամբան տուներէն ուրախու- թեան քրքիջներ կը բարձրանային, երջանիկ- ներու խինդն ու խնծիլը՝ յուսահատ տառա- պողներու երեսին նետուած անարդանքներ են կարծես. Հրաչեայ անմուռն համակեր- պութեամբ մը անցաւ գնաց գիշերուան ստուերներուն մէջէն, կեանքի դառնութեանց ստուերներուն մէջէն, առանց ակնարկ մը նե- տելու այն տուններուն վրայ, ուր Ուրախու- թիւն կոչուած պարիկը կը բնակի և որու սե- մէն չի կրնար ներս մտնել Թշուառութեան գրգռազգաց ուրուականը:

Գնաց Հրաչեայ մտաւ սենեակը ու ինկաւ անկողին վրայ. ամբողջ խանին մէջ խորճնկ լուսիւն մը կը տիրէր ու չգիտեմ ի՞նչ տե- սակ մեղմաղձ ու թափանցող բան մը ունէր...

Փանի մը վայրկեան յետոյ, սենեակներէ մէկուն մէջէն արձակուող խեղդուկ հեծկըլ- տանքներ կը պտտուէին այդ միտազաղաղ, խորճնկ լուսիւնը...

ՏԻԳՐԱՆ ԶՈՒԳԱՍԵԶԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՈՒՐՁԸ

ՆՈՐ ԵՐԿՐԱՆՈՅԶ ՄԸ. —Ափրիկեան ցա- մաքարղլուցն վրայ իրենց ըրած՝ երկրախու- գութիւններով նշանաւոր եղող Լիվինիսթօնի և Սթանլիի արժանաւոր յաջորդ մ'ալ երեւան ելած է՝ վերջին ատեններս և կը խոտառայ անոնցմէ աւելի համբաւ չահիլ: Այս մարդը Լիւնէլ երկրախոյզն է, որ այժմ՝ Նեղոսի ա- փանց չրջակայքը կը թափառի: Պ. Լիւնէլ Ափրիկէի հարաւային ծայրէն, Բարեյուսոյ գլխին մտնելով էն յարմար ճամբաներէն, կարելի եղածին չափ քիչ ժամանակի մէջ ե- կած հասած է մինչեւ Նեղոսի արտեքս: Կ'ըս-

ԼՈՒՍ ԱՂԲՕՐ ՏՈՒՆԸ

Մըկըր՝ իրաւունքով Կօկանին կիցնար, ա- նանկ որ չըլար՝ վարպետ Սեքօ դիւրաւ Մը- կըրը թող չէր տար. ամէն մէկ ձկնորս ալ Սեքօի պէս առաջարկեցին որ իրենց տունը տանին Պատգիւղցի նուաժարը, բայց շատ վրայ չինկան, իրենց ան ատենի բազաքաղա- րութեան համեմատ պէտք էր Մըկըրը Կօ- կանին ձգէ: Երկու լուս աղբար թեւ թեւի մտած, իրարու վրայ կ'աթնելով մինչեւ տուն գացին: Մըկըր ներս մտաւ թէ չէ, ընկերը՝ —Ես հիմա կու գամ, ըսաւ դուրս ելաւ. Մը- կըրին ալ անանկ եկաւ որ պակաս բան մը առնելու կ'երթայ. —Իրիւնկընով ձեզ տակն ու վրայ ըրի՛, տեսա՞ր հեղ մը, մարիկ, ըսելով ներս մտաւ: Տան տիկինը քառատունդհինգ յիսուոց կնիկ մըն էր բայց չէր ցուցներ. —Վա՛յ դուռն էս Մըկըր, էկուր նայիմ գա- ւակա, մարիկը ընտո՞ր է, քուրեքդ կարգե- ցի՞ր. սա ու ասանկ խօսքերով առօք փառօք զինքը վարի սենեակը մտցուց:

Մըկըր՝ որ արդէն կը ճանչնար Լուսիս տուտուն, անոր պատմեց թէ Գուգարուէն

(Շարունակելի)

ՄԻՋՐԱՆ ԶՈՎԱՆՆԵՍԵԱՆ

ուի թէ այս ահագին ճամբորդութեան մէջ Պ. Լիւնէյի քաղաք տեղեկութիւնները շատ աւելի շահեկան և հետաքրքրաշարժ են քան մինչեւ հիմա իւր նախորդներէն ծանօթագրութեանը:

* * *

ՀԵՌԱԳՐՈՎ ՍԱԹՐԱՆՃ ԽԱՂԱՑՈՂՆԵՐ. — Փարսիի Րէթանա և Ս. Բեթերպուրիի Սրէթ-թըլ խաղատուններն հեռագրի միջոցաւ ստի-րանձ խաղալու համար մէկ մէկ մասնախումբ ընտրած են: Խաղը սկսուած է և խաղացող խումբը, իր քարը մըստին պէս հեռագրաւ կ'իմացնէ միւս կողմին, որ փոխադարձաբար լըբը առածին պէս մի եւ նոյն միջոցաւ կը յայտնէ իւր քարին տեղափոխութիւնը: Բայց որովհետեւ իւրաքանչիւր քշուած քարի դէպի որ կողմ ուղղուելը երկար բարակ ստուգութեան կը կարօտի, կ'ըստի թէ այս խաղը տարիէն աւելի պիտի տեսէ:

Խաղը շահող կողմին արուելիք որոշեալ վարձատրութիւնը հիմակուրէն առնուած և անպահով տեղ մը պատանդ դրուած է:

* * *

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ԾՆՈՒՆԴ ՄԸ. — Վերջերս Թրանսայի «Էն» քաղաքին մէջ ծնած է հորթ մը, որ շատ տարօրինակ ձեւ մ'ունենալուն՝ եւրոպական թերթերը աւելորդ չեն սեպած այդ մասին ծանօթութիւններ տալ հետաքրքրելիներուն:

Հորթը մարմնոյն վրայ բնաւ մալ չընի եղեր: Գլուխը՝ թէեւ ճիշդ մարդու գլխու ձեւով, սակայն ականջները շան ականջներու նման երկայն և դէպի վար կախուած են: Կզակին վարի մասին վրայ բնաւ ակաւ չունի. իսկ ձուկոտն վրայ, ճիշդ մէջտեղը, փղի կնճթին նման կնճթի մը երկնցած և ասոր մէկ կողմը, կաշիին մէջ պահուած երրորդ աչք մ'ունի եղեր: Այս տարօրինակ ծնունդը քանի մը ժամ տարեկէ ետքը անշնչացեր է:

* * *

ՏՈՒՆԵՆԻՍԻ ԵՐԻԿ ԿՆԻԿԻ ՄԷՋ. — Գիտենք ու կը լսենք միշտ թէ՛ երկու մարդիկ պատուայ խնդրոյ մը, սիրային նախանձի մը, կամ անտեղի չարախօսութեան մը համար զերար տուելլոյ կը հրաւիրեն, կը վարեն կամ կը վարեն: Սակայն ըստ կամ կարգացած էիք թէ կին մըն ալ իր ամուսնոյն հետ տուելլոյ կը մտնէ. — Չեմ կարծեր: Բայց ստիկա պատահած է Ամերիկայի մէջ, և կ'արժէ որ պատմենք:

Միացեալ-Նահանգներու Մէմֆիս քաղաքի բնակիչներէն Վէյնիսի անուն պատկերահան մը վերջերս կուս մը կ'ունենայ իր կնոջ հետ: Տիկին Վէյնիսի չուզելով ոչ իր մօրը տունը երթալ ոչ ալ դատարան դիմելով ամուսնաթուղթիւն պահանջել, կ'որոշէ իր դատատանը ինք անձամբ տեսնել, ուստի տուելլոյ կը հրաւիրէ իր ամուսինը: Աշխարհի ուրիշ և ոչ մէկ կողմ տեսնուած այս էրիկ կնիկի տուելլոյն մէջ Տիկին Վէյնիսի՝ բազկէն, ու ամուսինը՝ մէջքէն կը վերադառնան ասորձանակով:

* * *

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՂԵՐԸ. — Ամերիկեան քաղաքներու փողոցներուն մեծ մասը՝ մէկ երկու մէթր բարձրութեամբ՝ հեռագրի, հեռաձայնի և ելեքտրիկ թելերով աշխարհ խճողուած են, որ մարդ չը վարանիր այդ փողոցները սարդի ստայնին նմանցնել: Ժարպիկ գողեր, առններու ու պանդոկներու

աշխարհի մօտիկէն սնցնող այդ ելեքտրական հոսանքներէն չուզելով չօղտուել, սկսած են աչքի չը վարնող մէկ կէտին թել մը կապել, ու այդ միջոցով ելեքտրական զօրութիւն գողնալ: Նոր աշխարհի մէջ գողութեան այս տեսակը այնքան յառաջ գացած է, որ ելեքտրիկի գործարանատէրներէն շատեր գիշեր ցերեկ հարկաւոր քննիչներ պօլստոյնելով հանդերձ չեն կրցած գողերը ձեռք ձգել տալ:

Վերջերս սակայն, ելեքտրիկի զօրութիւնէն ճիսպէս օգտուել ուղղով գողի մը ընթացքը, իր վայրկեանական մահուան ստիթ տուած ըլլալուն՝ կը յուսացուի որ այդ արհեստի աշակերտները՝ եթէ վերջնապէս չը թողնեն իրենց այդ վատ ու վտանգաւոր ձեռնարկը, գէթ քիչ մը կ'զգաստանան:

Ահա թէ ինչպէս պատահած է այդ արկածը: Ծաշարանապետ մը (?) իր գործատան պատուհանին առջեւ գտնուող սիւնի մը վրայ փաթ տուած թելի ելեքտրական հոսանքէն ուղեով մաս մը ներս առնել, գիշեր մը երբ փողոցը մարդ չէր տեսնուեր, գործինքը կը պատրաստէ ու մէջքէն վար պատուհանէն կախուելով, թել մը կապելու կը պատրաստուի. սակայն հազիւ ձեռքը կ'երկնցնէ ու կը բռնէ ելեքտրիկի մեծ թելը, սակայն ցնցում մը կ'զգայ, չկրնար գորտոր հոսանքին դիմադրել, ու կայծակէ վարնուածի մը պէս գետին կ'իջնայ անշունչ փեճակի մէջ: Ելեքտրիկի այդ թելը խիստ զօրաւոր հոսանքի մը փոխանձումն է եղեր:

ԴԻՏԱԿ

ԾԱՂԻԿ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Երուսաղիմայ Պատրիարք Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազան, օրհնութեան Կոնգրակով մը՝ աղամանդաղարդ և սոկեղծ արծաթեայ խաչ մը նուիրեր է Կովկասցի Մայրապետ Կոյս Հովիթիմէի, որ ի նըպատ Ս. Յակոբայ վանոց Թիֆլիզի մէջ հանդանակութիւն մը կատարելով՝ անձամբ Երուսաղէմ տարած էր:

—Ս. Պատրիարքը՝ իր հետն ունենալով Պատրիարքարանի գիւանապետներէն Խաչատուրեան Կարապետ Էփէնտին՝ անցեալ շաբաթ օր Դատական գործոց պաշտօնատունը գնաց և տեսակցեցաւ Վսեմ. Նախարարին հետ:

Սրբազան Պատրիարքը Դատական պաշտօնատունէն վերադարձին, Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ:

—Եղիպատի առաջնորդ Դեր. Տ. Գեորգ. Ծ. Վ. Խլթիւճեան, որ վերջերս աղեաց պարբերական հիւանդութեան երթակայ եղած է, Աղեքսանդրիա փոխադրած է իր բնակութիւնը, և մտադիր է Ժամանակ մը Վիեննայի շերմուկներն երթալ:

—Դեր. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան հինգ շաբթի օր Պատարագ մատուց Ազգ. Հիւանդանոցի մատարան մէջ, որու տօնախմբութիւնն էր:

—Կաթիլթայի Հայ գաղթականութիւնը՝ Ս. Հայրապետին ուղղեալ խնդ-

րագրով մը դրուատելով Պարսկաստանի և Հնդկաստանի թեմական առաջնորդ-Նալի եպիսկոպոսի մատուցած եկեղեցական ծառայութիւնները, արքեպիսկոպոսութեան աստիճան խնդրած է Նորին Սրբազնութեան համար:

—Կեդր. Վարժարանի Գ. կարգի աշակերտները՝ առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցիչներէն Պոյաճեան Յակոբ Էփէնտի, անցեալ կիրակի Ազգ. Հիւանդանոցի պարտէզը գացին գործնական փորձեր կատարելու, իրենց նախապէս առած դասերնուն վրայ:

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը կէս օրին ճաշ մը տուաւ ուսանողներուն:

—Մայր եկեղեցւոյ Պատ. Թաղական խորհուրդը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ ծանօթ և հմուտ տաճկապետ Գրիգորեան Ռէթէոս Էփէնտի, որ յանձն առեր է անձնուիրաբար դաստիարակ Մայր վարժարանի մէջ:

—Հիւանդանոցի և Գրիկ ճամ գիւղին եկեղեցիները գողեր մտնելով վերցուցեր են եկեղեցական սնօթները: Կառավարութիւնը խուզարկութեանց ձեռնարկած է գողերն ու զսպնեւորը գտնելու համար:

—Քէօթէնճէի բնակիչներէն Տ. Տիրուհի Մ. Թրէնկեան, հարկը օտմանեան սակի տուած է Ազգ. Հիւանդանոցի, որպէս զի ամէն տարի Ս. Աստուածածնի կիրակի օրը, յատուկ Պատարագ մատուցաւ Ս. Փրկչի մատարան մէջ, ի յիշատակ իւր ծնողաց և եղբոր Միքէ Էփէնտի Փէշտիմաճեանի, որ Սանթա-Մալիաի նախկին հիւպատոսն էր:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Պետական խորհուրդը որոշած է որ Թուրքիոյ անտառները շահագործելու համար կազմուելիք անձանք ընկերութիւնները պարտին արտօնութիւն խնդրել Բ. Դուռէն, երբ հարկ ըլլայ ատուած կարել անտառներէն:

—Կայսերական Իրաւէ մը արտօնութիւն շնորհած է Եանքո պէյ Եօանիտիմի՝ յախճապակիի գործարան մը հաստատուել Կ. Պոլսոյ կամ շրջակայից մէջ:

—Արտաքին գործոց նախարարութեան Մէթիթուպի Սալիկ Միւնիւր պէյ, որ մամի գործարան մը հաստատելու արտօնութիւն խնդրած էր, համաձայնէր է Վրանտական տան մը հետ, և հարկ եղած գործինքը ատուարած է Թրանսա Կըսուի թէ այդ գործարանը Ֆէնէր-Պահճէ պիտի հաստատուի եղեր:

—Թրանտական Արտեմիդայի անդամներէն Բիւճ Լօթի, որու պատկերը գրած էինք «Մաղիկ» Զ. թուոյն մէջ, անցեալ շաբթու Թրանտա ուղեւորեցաւ:

—Սէլանիկի Եէնիճէ գաւառակին մէջ վերջերս երկու հազար տարւան քար մը դրուուեր է վրան երկու մարդու նկարներ քանդակուած:

—Գաղթականաց վաճաթիւնը անցեալ ուրբաթ Պրուսայի նահանգը գրիկց 125 Բու-մէլիցի գաղթականներ:

—Արմալի մէջ գտնուած արծաթախառն

կապարի հանքի շահագործման համար մեծ-
շնորհ խնդրած է Գրիգոր Էփ. Տոնեան :

—Հայկական միջին Ձոր դառաւ հեռա-
դրական թիւ մը հաստատուած է :

—Եզրկապարի Հայկական կիրակի օր մե-
ծաւ 69 տարեկան , իր Ալեք-Տաղի տղարա-
կին մէջ : Կայս . Իրատէի մը համաձայն նըն-
ջեցեալին մարմինը ամբողջութեամբ Սուլթան
Մահմուտի դամբարանին պարտէզին մէջ :

—Օտմանցի քանի մը արհեստագործներու
պատրաստած անձուկ վառօդը օր Կայս . Իրա-
տէի մը համաձայն փորձի ենթարկուած և
այդ կարգի օտար վառօդներէ գերազանց
տեսնուած է , յարմարադոյն է եղեր մանա-
ւանդ Մովսէսի հրացաններու համար :

Վեհ . Սուլթանը այդ վառօդի պատրաս-
տութեան համար հրամայած է հաստատել
գործարան մը :

—Առեւտրական տեսնուելը օր Բարձր . Մեծ-
եղարքոսի հրամանով մասնախումբ մ'ընա-
րած էր քննելու հացի գինն սուղ կամ աժան
ըլլալը , յայտարարել է թէ՛ արմաղի հրա-
պարակին արդի վիճակը թող կու տայ սովոր-
ական հացի գինը 35 և սլովիթ ձիւ հացի գինը
25 փարայի իջեցնել :

—Վեհ . Սուլթանը Սերաստիոյ կարօտելոց
բաշխուելու համար 50000 դր. նուիրած ըլ-
լալով՝ այդ գումարը բաշխուելու և բարեմար-
թութիւններ եղած են իւր թանկագին կե-
նացն համար :

—Վեհ . Սուլթանի հրամանով՝ Եզրկապարի
Բարձր . Խոսկին պիտի գրուին գեղարուես-
տից 20 չքաղարաններ՝ Պէրսիաներով , որք պի-
տի արուին Ազգաբնակչոյն ցուցահանդէսին մէջ
գնահատուած արտադրութեանց տէրերուն :

—Բարձր . Խոսկին մայրը , ամբողջ եղանակը
անցնելու համար չորեքշաբթի առաւօտ մայ-
րաքաղաքս եկաւ և ուղղակի իւր օրդոյն ծո-
վեցերեայ տաղարանին իջաւ ի Պէյլէք :

—Պէյլէքի երեւելիներէն մէկը՝ Մարաշի
ճամբով Պիւրճէքէն Ատանա երկաթուղի մը
չինելու արտօնութիւնը խնդրել է :

—Նոր հասած հեռագրիկները կը հերքեն
մայրաքաղաքիս մէկ քանի թերթերու հրա-
տարակած այն լուրը թէ՛ Սերապի Վեհ . Թա-
ղապար մտադրել է Պոլսի գալ :

—Մայիսի 14-20 մայրաքաղաքիս ու ար-
ուարձանաց մէջ 208 մահեր պատահած են ,
որոց 106 այր և 102ը կին են :

—Պոլսէն գացող ուղեւորները՝ Գուրուչայի
կողմերը կողպաւոր եօթն աւազակներու ե-
րեքը ձերբակալուել են :

—Պիւրհանի Թէրազգրի աշակերտներն ալ
իրենց ուսուցիչներով ու պաշտօնեաներով եր-
կուշարթի Քեաղարանէ գացին ու Կայսե-
րական հրամանաւ արտադրատուած հացիկե-
րոյթին արժանացան :

—Պետական խորհուրդը , 99 տարուան
համար մեծաշնորհ տուած է Պ . Իզադ և եղ-
բայր , շահագործելու համար Սերաստիոյ Օր-
թաղիկի մէջ գտնուած պղնձի հանքերն :

Ա Ր Տ Ա Ք Ի Ն

Ասիկ տաճը գրած էինք թէ՛ Ֆրանսա-
կան համարպետութիւնը հաշտ աչքով չնայի
Անդլիոյ և Քանկոյի պետութեան միջեւ կըն-
քուած կարգադրութեան , ի մասին Վերին
Ներքին և Հատարակածային Ափրիկէի քանի
մը երկիրներուն : Արդ կը լսենք որ Գերմա-
նիա ալ բոլորած է այդ պայմանագրոյն դէմ ,
ստարկելով թէ Քանկոյի պետութեան հիւսի-

սային սահմանները իր հաւանութեամբ որոշ-
ուած էին , և հիմա որ այդ սահմանները ըն-
դարձակել կ'ուզուի , չէ կարելի նախապէս իր
հաւանութիւնն ալ չառնուիլ :

—Անդլիոյ նախարարականներն ու ընդ-
դիմադիրներն այս պահուս սովորականէն ա-
ւելի ճառեր կը խօսին երկրին այլ և այլ կող-
մերը , արուելիք քուէներու մասին ընտրողաց
միտքը պատրաստելու համար : Կ'երեւի թէ
ընդհանուր ընտրութիւնք մտաւարտ են :

—Վեհ . Ձարը խմանալով որ երկրին դա-
նադան կողմերը վարչական պաշտօնատարք
չարաչար կը գործածեն իրենց ստորադասներն
պաշտօնի գլուխ անցնելու կամ հրաժարեցնե-
լու մէջ ունեցած իրաւունքնին , հրամայած է
որ , երկրին ամէն կողմերը , կառավարական
բոլոր պաշտօնեայք , նախարարներն սկսեալ
մինչև յետին գաւառապետն , այսուհետեւ
իր բարձր հրամանով ընտրուին ու պաշտօնանկ
ըլլան . ինչպէս ժամանակ մը եղած էր Նիքո-
լա կայսեր օրով :

—Քաղաքային ամուսնութեան խնդիրը որ
ժամանակէ մ'ի վեր կը յուզուէր յ'Աստորիա ,
վերջնական լուծում մը չտուցաւ , և Մաճառ
նախարարութեան հրաժարում պատճառեց :

—Պուլկարիոյ իշխանապետութեան նոր
վարչապետ եղած է Պ . Սիւլլով , որ Ռուսերթ
Գոլճէն եղած և Հայտէլզերկի համալսարա-
նին մէջ իրաւագիտութիւն ուսած 40-42 տա-
րեկան կարող անձնաւորութիւն մըն է : Իրեն
գաղափարակց է կըսուի նաեւ Արտաքին
գործոց վերադասուչ Պ . Նաչովիչ , որ չհան-
դուրեւելով Պ . Սիւլլովի ընթացքին , առ-
կէ առաջ հրաժարած էր Եմմուական վերա-
տեսութենէն :

—Պ . Շառլ Տիւրիւի , որ յանձն առած էր
կառմէլ Ֆրանսական նոր նախարարութիւնը ,
յաջողակաւ վերջացուց զայն : Գաւառական նա-
խարար եղաւ Պ . Կէրէն , անդամ Ծերակոյ-
տի , 43 տարեկան : Երկրագործութեան նա-
խարար՝ Պ . Վիլի 60 տարեկան : Եմմուական
նախարար՝ Պ . Բօնէքառէ 34 տարեկան : Ար-
տաքին գործոց նախարար՝ Պ . Հանուօ 40
տարեկան . որ ժամանակ մը Պոլսոյ մէջ Ֆրան-
սական դեսպանի խորհրդական եղած է :
Կրթական նախարար՝ Պ . Լէյկ 38 տարեկան :
Հանրային շինութեանց նախարար՝ Պ . Պար-
թու 32 տարեկան և Գաղթային նախարար՝
Պ . Տէքառէ որ 41 տարեկան է : Նորընտիր
նախարարներէն հինգը միայն ցարդ վարչա-
կան պաշտօն վարած են :

—Պ . Իզովլեքի , որ անպաշտօն կերպով
գործակալ էր Հոռմայ Պապին քով , այժմ Ձա-
րին կողմանէ պաշտօնապէս ներկայացուցիչ
կարգուեցաւ Վատիկանի մօտ : Ասիկա բարե-
բաղդութիւն մըն է Պապին համար , որ ժա-
մանակէ մ'ի վեր կը փափաքէր պաշտօնական
յարաբերութիւններ ունենալ ոչ-հռոմէական
քրիստոնէայ պետութեանց հետ :

«Մէճմուսի Ախպար» կ'իմանայ թէ Պապը
կ'աշխատի եղեր գրելու ընդհանրական թուղթ
մը , կաթողիկէ և Յոյն-Օրթոդոքս եկեղեցիներ-
ուն միացման խնդրոյն վրայ :

—Վերջերս Պուլկարիոյ մէջ կատարուած
մարդահամարէ մը կը յայտնուի թէ Պուլկա-
րիոյ ժողովուրդը 3 305,458ի հասած է , որոց
1.688.738ը այր և 1,616,720ը կին են : Այս
վիճակացոյցը բարդատուելով վեց տարի ա-
ռաջ կատարուած վիճակացոյցի մը հետ , տես-
նուած է նոյնպիսի ժամանակամիջոցի մէջ բնակ-
չաց թիւը 151,083 հոգիի յաւելում մ'ունե-
ցել է :

ՁԱՆԱԶԱՆ ԴԵՊԻՔԵՐ

Քեաղաքային մէջ՝ մացառներու մէջն
40-45 տարեկան վիզը գօտի մը փաթառուած
յոյնի մը դիակը գտնուել է , ուսած ու նե-
խած : Ոստիկանութիւնը բժշկական քննու-
թիւն մը կատարել տալով հաստատած է թէ
այդ մարդը գօտիով խեղդամահ եղած է , և
մարմնոյն վրայ թեթեւ վէրքեր տեսնուել են :

Քլէանթի և Խրիսթօ անուն երկու հոգի ,
որք ձերբակալուած էին , մեղադրուց ըլլալ կը
կարծուին քանի որ իրենց յայտարարութեանց
մէջ հակասութիւններ ու Խրիսթօյի երեսին
վրայ եղունքի սկրիպտներ կան :

—Կիրակի օր ձի մը Սկիւտարի նաւամա-
տոցին մօտ եօթը տարեկան աղջկի մը կո-
խտեց , որ բաւական ծանր կերպով վիրա-
ւորուեցաւ :

—Անցեալ չարաթ օր Ղալաթիոյ մէջ Բա-
նայօթ անուն գինեպանի աշկերտ մը զմեկով
վիրաւորեց 25-35 անուն կին մը ու փախաւ :

—Կիրակի օր Լանկայի կողմը 13-14 տա-
րեկան երկու յոյն տղաքներ կուռի բռնուե-
լով մին՝ կուրծքէն վիրաւորեց զմեկն դաւոյ-
նով : Վիրաւորողը ձերբակալուեցաւ ու վիրա-
ւորալը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ :

—Երեքշաբթի առաւ Գապաթաշի քաղա-
փէն ինքզինքը ծովը նետեց Մէհմէտ Սաադ-
անուն մարդ մը գինով վիճակի մէջ : Մօար
գտնուող նաւավարք օգնութեան փութալով
ազատեցին զայն :

—Երկուշաբթի , Շիրքէթի 42 թիւ չոգե-
նաւը Պոյաճը գիւղէն կամուրջ եկած պա-
հուն՝ Գուրուչէլի մօտերը , ինքզինքը ծովը
նետեց Օր . Վիլիին Մաւեան , երբեմն պաշ-
տօնեայ Ազգ . Հիւանդանոցի , որու տնօրէնին
դէմ վերջերս դատ մ'ունեցած էր : Նաւա-
պետը , Ալէքօ , խնդն չոգենաւ կեցնելով ,
մակայել մ'իջեցուց և ողջամբ հանել տուաւ
Օրիորդը :

—Երկուշաբթի օր Գուրուչարուի կողմը ձիու
վրայ նստած չիք պէյ մը , հալածի մը խա-
նութին մօտենալով՝ առանց ձիւն իջնալու ,
երկու ընտիր վերմակներու սակարկութիւնը
կ'ընէ , ու կ'ընէ որ աշխարհը առնէ իր ա-
պարանքը քանի դանտը ձալածը կը յանձնէ
զայն իր աշխարհին որ կ'աշխարհի ձիւորին հե-
տեւիլ : Օյը այդ օր բռնակաւ տաք ըլլալուն՝
ձիււորը կ'առաջարկէ տղուն իրեն տալ վեր-
մակները , որպէս զի յատ չը յոգնի . հաղիւ
թէ տղան հրամանը կը կատարէ , ահա մեր
չիք պէյը ձին կը մտնայ և աներեւոյթ կ'ըլ-
լայ : Տղան ի դուր կը փնտռէ զայն , ու վեր-
ջապէս յուսահատ , ձեռները պարագլ խա-
նութ կը դառնայ :

—Երեքշաբթի օր , Իւսկիւտար , Իճատիյէ ,
երկուք ու կէս տարեկան տղեկ մը տանը
պարտէզին մէջ խաղացած առեն խորունկ
հորի մը մէջ ինկաւ . բարեբաղդաւար Պետ-
րոս անուն 17 տարեկան երիտասարդ մը՝ որ
տունները ջուր և ուրիշ մանր մուր բաներ
կրելով կ'ապրէր , իր մէջքէն պարզ չուան մը
կապել տալով հորը իջաւ և ազատեց պղտիկը
որ խեղդուելու վրայ էր :

ԱՐՃԷՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օտմ. իբրան 100 զուրուշէն			
Մեծիտիյէ	107 39	Բուրիոյ բօլ	90
Քաւարդ մեծիտ	107 20	Նաբուլեոն	87 16
Մանր մեծիտ	103 20	Գրեմից	51 20
Մեթալիք	96 20	Անդր . իբր	110 6
Գոնալիտ	26 32	Բ . երկ . Ք . 115 87	509 8

Մանէթ թղթադր 8 30

ՆԱԽԱԿԱՏՈՒՓ «ԾԱՂԻԿ»

Երեւոյ, Գ. Ռ. — Յ. Գրեքճեղապետան տա-
րեկան մը Ծաղիկի նուիրած է ձեզ։
Պարտէզ, Մ. Գ. Ծ. — Ձեր նամակը ու-
շայտաւ. Յ. Մ. Ա. պատասխանի կ'սպասէ։
Պարտէզ, Պ. Պ. Գ. — Նմանապէս։
Մարտի, Մ. Ե. — Մեր վերջին նամակին
պատասխանը կ'սպասենք։

Ի. ՊԵՂԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

Մեծ վաճառատուն ամէն տեսակ թղթերու.

Սթամպուլ, Ալեքսանդրապոլ, Թիւ 35

Կը ծախէ թօփով և մաս առ մասն ամէն տեսակ
թղթեր, խիստ չափաւոր գներով. մեծաքանակ գնում-
ներ ընել ուղղորդուել կ'ընծայէ ամէն տեսակ դիւրու-
թիւն, յանձն առնելով կ'արագապէս բերել տալ թղթե-
րու այն ամէն տեսակներն, որք իրեն քով պատրաստ
չեն գտնուիր։

Ն Ո Ր Գ Ր Ք Ե Ր

ՈՒՍՈՒՄՆ քրիստոնէական հաստոյ ի պէտս աղ-
գային նախադրեալներ վարժարանաց, յօրինեաց Սա-
հակ Ա. խանձան, վաճառման կեդրոնատեղի, Կ. Պո-
լիս, Էսկի Չապըլիյէ ճատտէսի Թ. 61 Նշան Կ. Պեր-
պէրեանի տպարան, Գին 60 փարա։

ՍՈՒՐԻ ԵՐԵՎԱՆ, Նկարագրութիւն Ս. Երուսաղէմի
և սրբազան տեղեաց. հատոր Ա. աշխատասիրեց Տըր-
գաւա Վ. Պալեան, Առաջնորդ Լեւոնիյի, վաճառ-
ման կեդրոնատեղի, Կ. Պոլիս, Էսկի Չապըլիյէ Թ. 61
Նշան Կ. Պերպէրեանի տպարան, Գին 15 զրշ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ, Յօրինեց Մ. Մամուր-
եան, վաճառման կեդրոնատեղի Կ. Պոլիս, Էսկի Չապ-
ըլիյէ Թ. 61 Նշան Կ. Պերպէրեանի տպարան, Գին
100 փարա։

ԳՐԱՄԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ, հայերէն գաղղիերէն. հե-
ղինակ Է. Տէմիրճիպաշեան, կը պարունակէ 25000
բառ. վաճառման կեդրոնատեղի և Ձ. Թորոսեանի
գրատունը Կ. Պոլիս, Պարտէզ գաւառ, Գին 15 զրշ։

ԾԱՂԻԿԻ ՀԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Թէեւ ոչ Ծաղիկի նոր չըջանը հինին
և ոչ ալ նոր հրատարակութիւնը նա-
խորդ չըջաններու հրատարակչին հետ
թերթի մասին ու է առնչութիւն ու
պայման չունի, սակայն և այնպէս, չու-
ղեղով Ծաղիկի հին բաժանորդները բող-
բովն զրկել նոր Ծաղիկն ստանալու ի-
րաւունքէն, որոշած ենք 10 թիւէն պա-
կաս առնելիք ունեցողներունը ամբողջ-
վին, և այդ թիւէն աւելի առնելիք ու-
նեցողներուն զրկել նոր չըջանի մինչեւ
10րդ թիւը. խնդրելով որ հին բաժա-
նորդները եթէ ուզեն այդ թիւէն վերջն
ալ Ծաղիկ ստանալ, ուղղակի նոր հրա-
տարակչին անուան զրկեն իրենց միամե-
կայ բաժնեդիւնն։

Այս առթիւ կը խնդրուի նաեւ գա-
ւառներու բաժանորդներէն 100 ական
փարայի նամակադրոշմ զրկել մեզ, զոր-
կուելիք Ծաղիկներու թղթատարական
ծախարին համար. առանց ստոր չախտի
կրնանք խոստացուած թիւերն յանձնել
թղթատարին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ծաղիկի բաժանորդներու գործատանց
աղբարարութիւնները՝ տալը տողէն ա-
ւելի չըլլալու պայմանաւ՝ մէկ մէկ ան-
գամ պիտի հրատարակուին թերթի աղ-
բարարութեանց բաժնին մէջ առանց
վարձի։ Ուստի կը խնդրուի Ծաղիկի
բաժանորդներէն ժամ առաջ զրկել իրենց
այդ կարգի աղբարարութիւններն։

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՅԱԼԵԱՆ

Տ Է Ր «ԱՍԸՐ» ԳՐԱՏԱՆ

Հրատարակչ «ԾԱՂԻԿ» և «ԽԱՉԻՆԻ ԳԻՒՆ-
ՆՈՒՆ» շաբաթաթիւերով երթեալ։

Կ'ընէ մասնաւոր գործառնութիւն ամէն լեզուէ
և ամէն տեսակ գրքերու վրայ, կը գնէ և կը զրկէ
Օսմանեան և Եւրոպական ամէն տեսակ արժէթղթեր.
հինգ զրշ. ի Օսմանեան նամակադրոշմի փոխարէն կը
քննէ և կ'իմացնէ, Սրբ. Երկաթուղի ընդհատման
մը՝ մինչեւ ցարդ տեղի ունեցած վիճակահանութեանց
մէջ՝ շահած կամ չշահած լինելն, Բաւարագ կը գրէ
և կանոնաւորապէս կը զրկէ Մայրաքաղաքիս մէջ հրա-
տարակուող ամէն լեզուէ և ամէն տեսակ թերթ և
գիրք. «Երգիկ» մէջ երկու անգամ հրատարակել կը
խոստանայ այն ամէն հրատարակութիւններն որոց հե-
ղինակը կը հաճին չորս չորս օրինակ զրկել անոնցմէ։

ՄՈՒԱԼԼԻՄԻ ԳՐԱԼԵՐ. — Թուրքերէն ընթերցա-
նութեան ընտիր գիրք մըն է, Միջագիւղի և խաղիւ-
ղի «Այնան Իզլայիլի» ընկերութեան վարժարան-
ներու Օսմ. լեզուի ուսուցչէն պատրաստած. պա-
րունակութիւնը հետաքրքրաշարժ և սիրուն է ունի
նաեւ մանկանց միայն աշխուսեցնելու ամէն յատկու-
թիւն։ Անհատկանալի բառերու քով գրուած են Գաղ-
ղիերէն և Թուրքերէն իմաստներն ամենապարզ բառե-
րով. Գինը 3 զրշ. է։

ՄՕՏԷԼ. — Գաղղիերէն գեղարարութեան համար
պատրաստուած տետրակ մ'է. կը պարունակէ անկ-
լիզ, բոսն և կոթիկ գրերու ամէն տեսակներն. գոր-
ծածութիւնը ընդունաւած է զանազան վարժարան-
ներու մէջ, Գինը 60 փարայ է։

ՊԱՐԱՊ ՏԵՏՐԱԿ. — Կարապետ Է. Ս. Աշխուրեան
գարգիւնը համար պատրաստած է տետրակներ պա-
կերակարգ կողքերով և աղիւ թղթով. երեսներկու
երեսներէ բաղկացած իւրաքանչիւր տետրակ կը
ծախուի 10 փարայի. կան նաեւ բոսն և քառասուն
փարանց տետրակներ, որոց թուղթերը աւելցուած է
նոյն համեմատութեամբ. կողքերուն վրայ կան թիւ
. . . ԿԱՐՊ. . . ԱՆՈՒՆ. . . ՏԵՏՐ. . .
բառերն որոց առջեւ աշակերտը պիտի գրէ պէտք
եւածը։

Վաճառման կեդրոնատեղին է. Մեքայէլ աղա
Աղաւորեանի արձարանը, Պապ. Ալի ճատտէսի Դամը-
թանի մէջ։

ԵՆԻՆ ՕՍՄԱՆԼԻ ԹԱՐԻԻՒՆ. — Պետական գնա-
ղան վարժարաններու մէջ ուսուցիչ իպրահիմ Ենեմ-
թի պէյի այս գործը պատրաստուած է Թուրքերէն
համեմատի լեզուաւ. ամբողջ գործին մէջ շատ գրե-
ւոր է գտնել Սրբերէն կամ Պարսկերէն բառեր,
որոնք գիտմամբ գուր ձգուած են որպէս զի գիրքը
կարենայ ընդունելի ըլլալ Օսմ. եւան Պետութեան հո-
լանաւորութիւնը վայելող ամէն աղգի վարժարանե-
րու մէջ, Գինը 60 փրշ։

ԱՍԸՐ ԲԻԻԹԻԼԻՊԻԱՆԵԼԻ ՆԻԲԵՍԵԼԼԵՐԻ. —
Թուրք գրագէտներու գրքին երան պղտիկ վե-
պեր են, ընտանեկան և օտար կեանքէ տառնած.
մինչեւ ցարդ հրատարակուածներու թիւը կը հասնի
տասն և մէկի։ Առանձին առանձին կը ծախուին հա-
տը քան, Երեսուն, քառասուն և յիսուն փարայի։
Արեւիկին գինը 9 զրշ. կը բռնէ։

ՄԷՃՄՈՒՍՅՈՒ ԹԱՊԻՐԱԹԻ ԲԵՍՄԻՅԷ

Կառավարական ամէն կարգի պաշտօններու գաղ-
ղիերէն և թուրքերէն համապատասխան անունները
պարունակող կարեւոր գործ մ'է. Գին 2 զրշ.։

ԼԵՒՈՆ ՏՈՒՍՏՈՅԻ

ԿՐԷՅՅԵՐԵԱՆ ՍՈՒՍՏ

Տաղանդաւոր պերճախօս Արթ. Տ. Խորէն իր. Վ.
Ստեփանէ հարազատ թարգմանութեամբ հայերէնի
վերածելով Տոլստոյի աշխարհահայտի երկը, հազար օ-
րինակ տպագրել տուած և նուիրած է Միացեալ ըն-
կերութեանց։

Ամէն ոք փութալու է իր գրադարանին մէջ ու-
նենալ հատ մը այս գրքէն, որ ոչ միայն փարձելի ըն-
թերցման մը հաճոյքը, այլ և բաղմարդիւն հաստա-
տութեան մը բարոյապէս նպաստելու գոհունակու-
թիւնը կու տայ։

Գինը 5 դահեկան է

Կեդրոնատեղին է Միացեալ ընկերութեանց գրա-
սենեակը, Ղալաթիա, Ա. Լուսաւորիչ եկեղեցի։

ՉԱՅՆԱԳԻՐ ԵՐԱԺԻՇՏ

Մ. ՄԵԼԻՔ

Պահճէ-Կարու, Թիւ 10

Մէտաժըրիի կից գործատեղւոյն մ'ջ պատրաստ է
որոշեալ ժամերու աւանդել արեւել. երաժշտութեան
գետեր, ալաթներ և ալաֆրանկա նօթայով կը հե-
ղինակէ նաեւ յանձնարարեալ երգերու եղանակներ։

ԱԽԼԱԳ ՄԻԻՏԵՐՐԻՍԻ

Կրնայ ծառայել իբրեւ ընթերցանութեան դասա-
գիրք. կը պարունակէ ընտիր բարոյալից հատուածներ։
Գին 3,20 զրշ.։

ԹԱԼԻՄԻ ԲԻԹԱՊԷԹ ՎԷ ՄԻԻԲԼԻՄԷԼԻ ԻՆՇԱ.
— Նշանաւոր գրագէտ Բէշտա պէյի այս ընտիր գործը
գրուած է բոլորովին նոր ոճով. և ուրիշ կարգ մը
«Ինչպե՞ս երբեք մէջ գտնուած հին և այլ եւս անգոր-
ծածական ոճերու փոխարէն» կը պարունակէ պաշտո-
նական և ոչ պաշտոնական ամէն տեսակ գրութիւն-
ներ, շնորհաւորական, միեմարական, յանձնարարա-
կան, առեւարական և ընտանեկան նամակներ, այլ և
այլ պաշտօնատանց արուած աղբարարներ, գաշտա-
գրեր, պարտամուրհակներ, եւայլն։ Կը պարունակէ
նաեւ նշանաւոր գրագիրաց ընտիր գրուածներէն մէկ
մէկ նմոյշ, Գինն է 12,20 զրշ.։

ՕՍՄԱՆԼԻ ԹԱՐԻԻՒՆ. — Գործ նոյն հեղինակին.
պարզ ոճով կը պատմէ Օսմանեան մեծագոր կայսերաց
կեանքն ու գործերը. վարդարուած է իւրաքանչիւր
կայսեր կենդանագրով, Գին 5 զրշ.։

كل غنجه حقوق

ԿԻԻԼ ԿՕՆՃԷԻ ՀՈՒԳՈՒԳ. — Էղզըյայի
վրէժլայի տաղիւնն Կիլիկիոյ Մէհմետ Ռի-
ֆայի պէյին էսկրի օլուպ' միւնտէրլիճայթը
Արթի հուղուզա տայիւր, Գալանլիյն վէ Մու-
գարլէրայթը Թէմէլիյէ, Գալանլիյի ճարլիյէ,
Շէրաթիլի միւսթիլիյայթ վէ պիլճիլիյէ միւս-
տիլիլիյէ գալիլի խթիլիյայթ օլուպ օլմայսն
տա՛վիլին թաղախմայթը միտիլու մէջմատի
միւսթիլիյայթ իպարլիլիյայթ սիր։ Ֆիյայթը 100
փարա արք։

مسائل مهمه متخذه

ՄԷՍՍՅԻԼԻ ՄԻԻԶԻՄՄԷԻ ՄԻԻՆԹԱԽԻՊԷ.
— Պառ տա Ռիֆայթ պէյին էսկրի օլուպ' մէ-
ճէլլիլի ահբեամ տայլիյէ, արալի, թիճարլիլի
պէրլիյէ վէ պահլիյէ գանաղարլիյէ ուսուլ
մուհաբլմայթ հուղուղիյէ գանուն մուվաղ-
դայթընտան միւսթիլիյայթ վէ էրաղար տալա
իչին էն գլյատէ պիլիմիլիյէ լեպլիլի օլմն պար
մէտայլիլի միւսթիլիյայթ թէրլիլի օլմնմուշ
արք։ Ֆիյայթը 2 զրշ. արք։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. «ԾԱՂԻԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ